یازدهم
فارسی ۲

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس‌پژوهی
- بررسی آرایه‌های ادبی و برخی نکات دستوری ابیات و عبارات
- ارائه سؤالات امتحانی به‌صورت درس‌به‌درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

تهیه و تنظیم
ولی مسعودی

@valimasoudi44
۰۹۱۱ - ۱۷۸ - ۱۷۰۷
www.valimasoudi.ir

به نام خداوند جان و خرد

مقدمـــــه

ویژگی‌های جزوه:

۱- **تمامی ابیات و عبارات** کتاب به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر از نظر معنا و مفهوم بررسی و تحلیل شده‌است.

۲- پاسخ سؤالات **کارگاه درس‌پژوهی** و درک و دریافت به‌طور کامل در پایان هر درس آورده شده‌است.

۳- تمامی **شعرخوانی‌ها**، **گنج حکمت‌ها** و شعرهای داخل کارگاه درس‌پژوهی با توضیح کامل آورده شده‌است.

۴- **آرایه‌های ادبی** و برخی **نکات دستوری** ابیات و عبارات آورده شده‌است.

۵-لغت‌هایی که **هم‌آوا** دارند (مثل حیات و حیاط) از نظر املایی **بسیار مهم** هستند و احتمال مطرح شدنشان در امتحانات بسیار زیاد است. به همین دلیل، هر واژه‌ای که در درس هست و هم‌آوا دارد، به همراه هم‌آوا و معنای آن آورده شده‌است.

۶- به‌منظور فعال شدنِ دانش‌آموزان عزیز در امر یادگیری و تقویت فهم و درک، **در پایان هر درس سؤالات امتحانی** با پاسخ تشریحی آورده شده‌است.

۷- در پایان نیمسال اول و دوم، نمونه سؤالات امتحانی **نوبت اول و دوم** با پاسخ تشریحی آورده شده‌است.

۸- **واژه‌نامهٔ آخر کتاب** در **پایان هر جمله و بیت** به‌صورت کامل بیان شده‌است. این کار موجب ساده کردن امر آموزش در ایام امتحانات خواهد شد.

۹- کلّ متن **کتـــاب درسی فارسی** در جزوه آورده شده‌است.

نیک‌فرجامی و بهروزی بهره شما باد

ولی مسعودی ـ ۱۴۰۳

****

بارم‌بنـــدی فارسی (۲)، پایـــهٔ یازدهـــم

معنی واژه: ۱ نمره / املای واژه: ۱ نمره / دستور: ۱/۵ نمره / آرایه‌های ادبی: ۱/۵ نمره / تاریخ ادبیات: ۰/۵ نمره

حفظ شعر: ۰/۵ نمره / درک مطلب: ۲ نمره / معنی و مفهوم نثر: ۱ نمره / معنی و مفهوم نظم: ۱ نمره // جمع: ۱۰ نمره

****

برای تهیـــهٔ نسخـــهٔ کامـــل جـــزوه

با شماره ۱۷۰۷ ـ ۱۷۸ ـ ۰۹۱۱ تماس بگیرید.

@valimasoudi44

ستایش — لطف خدا

۱- به نام چاشنی‌بخشِ زبان‌ها حلاوت‌سنج معنی در بیان‌ها

معنی: به نام خدایی سخنم را آغاز می‌کنم که نامش سبب اثربخشی کلام می‌شود و بر شیرینی و دلپذیری معنیِ سخن می‌افزاید. **(نام خدا موجب تأثیرگذاری و ارزشمندی کلام)**

☐ * چاشنی‌بخش: آنچه برای اثربخشی بیشتر کلام به آن اضافه می‌شود. / * حلاوت: شیرینی / زبان، بیان: مراعات نظیر

۲- بلند آن سر، که او خواهد بلندش نژند آن دل، که او خواهد نژندش

معنی: آن‌کسی برتر و بزرگ می‌شود که خداوند خواهان سربلندی اوست و آن‌کسی خوار و زبون می‌شود که خداوند او را خوار و زبون بخواهد. **(عزت و ذلّت به دست خدا)**

☐ * نژند: خوار و زبون / سربلند شدن: کنایه از افتخار و بزرگی / ش (هر دو مصراع): مفعول (او را)

۳- درِ نابستهٔ احسان گشاده‌ست به هرکس آنچه می‌بایست، داده‌ست

معنی: نیکی و بخشش خداوند همیشگی است و به هرکس آنچه لازم بوده، بخشیده‌است. **(لطف و بخشندگیِ بی‌انتهای خدا)**

☐ احسان: بخشش، نیکویی / گشاده بودنِ درِ احسان: کنایه از بخشش و نیکیِ بسیار

۴- به ترتیبی نهاده وضع عالم که نی یک موی باشد بیش و نی کم

معنی: خداوند، جهان هستی را به شکلی آفریده‌است که ذره‌ای کم یا زیاد نیست. **(نظم حاکم بر جهان آفرینش/ نظام احسن)**

☐ نی: نه / یک مو بیش و کم نبودن: کنایه از کامل بودن / بیش وکم: تضاد / وضع عالم: مفعول

۵- اگر لطفش قرین حال گردد همه ادبارها اقبال گردد

معنی: اگر لطف خداوند شامل حال کسی شود، همهٔ بدبختی‌ها به خوشبختی تبدیل می‌شود. **(لطف خدا سبب خوشبختی)**

☐ قرین: همدم، همراه / * اِدبار: بدبختی، سیه‌روزی؛ متضادّ اقبال / * اقبال: خوشبختی، سعادت / اقبال و ادبار: تضاد

۶- وگر توفیق او یک سو نهد پای نه از تدبیر، کار آید نه از رای

معنی: اگر توفیق و توجه خداوند همراه نباشد، چاره‌جویی و اندیشه کمکی نخواهد کرد. **(برتری توفیق الهی بر اندیشه و تدبیر)**

☐ * توفیق: آن است که خداوند، اسباب را موافق خواهش بنده، مهیّا کند تا خواهش او به نتیجه برسد؛ سازگار گردانیدن / پای یک سو نهادن: کنایه از همراهی نکردن

۷- خرد را گر نبخشد روشنایی بماند تا ابد در تیره‌رایی

معنی: اگر خداوند به عقل انسان آگاهی ندهد و او را هدایت نکند، همیشه در گمراهی خواهد ماند. **(لطف خدا سبب روشنایی عقل)**

☐ * تیره‌رایی: بداندیشی، گمراهی / روشنایی: مفعول

۸- کمال عقل آن باشد در این راه که گوید نیستم از هیچ آگاه

معنی: بالاترین مرتبهٔ عقل در راه شناخت خداوند آن است که به نادانی خود اعتراف کند. **(ناتوانی عقل در شناخت خداوند)**

فرهاد و شیرین، وحشی بافقی

علامت * در کنار بعضی واژه‌ها بیانگر این است که این لغات در *واژه‌نامهٔ* کتاب معنا شده‌اند و در امتحانات اهمیت بیشتری دارند.

سؤالات امتحـانـی — درس ستایش

۱- معنای واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

الف) حلاوت‌سنج معنی در بیان‌ها ب) همه ادبارها اقبال گردد ج) بماند تا ابد در تیره‌رایی

۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) اگر لطفش قرین (حال / هال) گردد ب) بلند آن سر، که او (خواهد / خاهد) بلندش

۳- در هریک از مصراع‌های زیر، یک غلط املایی بیابید و درست آن را بنویسید.

الف) به ترتیبی نهاده وظع عالم ب) درِ نابستهٔ احصان گشاده‌ست

ج) وگر توفیغ او یک سو نهد پای د) هلاوت‌سنج معنی در بیان‌ها

۴- کاربرد آرایهٔ تضاد را در بیت زیر نشان دهید.

اگر لطفش قرین حال گردد همه ادبارها اقبال گردد

۵- با توجه به مصراع «بلند آن سر که او خواهد بلندش»:

الف) منظور از «او» کیست؟ ب) «سربلند شدن» کنایه از چیست؟

۶- در بیت «به ترتیبی نهاده وضع عالَم / که نی یک موی باشد بیش و نی کم»، منظور از «یک موی کم و بیش نبودن» چیست؟

۷- با توجه به بیت: «خرد را گر نبخشد روشنایی / بماند تا ابد در تیره‌رایی» در چه صورت، عقل در گمراهی خواهد ماند؟

پاسخ

۱- الف) حلاوت: شیرینی ب) اقبال: خوشبختی، سعادت ج) تیره‌رایی: بداندیشی، گمراهی

۲- الف) املای حال درست است. / حال (زمان حاضر، کیفیت چیزی): **هم‌آوا** با هال (راهرو، سرسرا، لابی)

هم‌آوا: کلماتی‌که از لحاظ تلفظ یکسان اما از نظر نوشتار متفاوت هستند، مثل: حیات، حیاط / ثواب، صواب

ب) املای خواهد درست است.

۳- شکل درست: الف) وضع ب) احسان ج) توفیق د) حلاوت

۴- ادبار و اقبال / ادبار: بدبختی، سیه‌روزی / اقبال: خوشبختی، سعادت

۵- الف) خداوند ب) کنایه از افتخار و بزرگی، برتری یافتن بر دیگران

۶- کامل و بی‌نقص بودن

۷- اگر خداوند به عقل، قدرت درک و فهم ندهد.

درس یکم نیکی

۱- یکی روبهی دید بی‌دست‌وپای فروماند در لطف و صُنع خدای

معنی: شخصی روباه شَل و ناتوانی را دید و از لطف و آفرینش خداوند تعجب کرد. (**حیرت از لطف و آفرینش خداوند**)

☐ بی‌دست‌وپا: کنایه از ناتوان، ضعیف / * فروماندن: متحیّر شدن / صنع: آفرینش / یکی: نهاد / روبهی: مفعول

۲- که چون زندگانی به سر می‌برد؟ بدین دست و پای از کجا می‌خورد؟

معنی: زندگی را چگونه می‌گذراند و با این دست و پای ناتوان از کجا غذا تهیه می‌کند؟ (**تعجب از روزی‌رسانی**)

۳- در این بود درویش شوریده‌رنگ که شیری برآمد، شغالی به چنگ

معنی: درویش آشفته‌حال در این فکر بود که شیری در حالی‌که که شیری با شغالی در چنگال خود، ظاهر شد (**حیرت درویش**)

☐ * شوریده‌رنگ: آشفته‌حال / * شغال: جانور پستانداری است از تیرهٔ سگان که جزو رستهٔ گوشتخواران است

۴- شغال نگون‌بخت را شیر خورد بماند آنچه روباه از آن سیر خورد

معنی: شیر، شغال بیچاره را خورد و روباه نیز از باقی‌ماندهٔ شیر، خود را سیر کرد. (**شیر، واسطهٔ روزی‌رسانی**)

☐ نگون‌بخت: بدبخت، بیچاره / شیر، شغال، روباه: مراعات نظیر / شیر، سیر: جناس / شغال نگون‌بخت: مفعول / شیر: نهاد

۵- دگر روز باز اتّفاق اوفتاد که روزی‌رسان قوت روزش بداد

معنی: روز بعد دوباره اتفاقی افتاد و خداوندِ روزی‌رسان غذای روزانهٔ روباه را به او داد. (**روزی‌رسانیِ خداوند**)

☐ اوفتاد: شکل قدیمی افتاد / * قُوت: رزق روزانه، خوراک، غذا / منظور از روزی‌رسان: خداوند / قوت: مفعول

۶- یقین، مرد را دیده، بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد

معنی: ایمان قلبی (به قدرت خداوند) به او آگاهی و بصیرت داد. رفت و به خداوند توکل کرد.(**بصیرت یافتن از مشاهدات و توکل بر خدا**)

☐ شکل مرتب‌شدهٔ مصراع اول: یقین، دیدهٔ مرد را بیننده کرد / شد: به معنی رفت / تکیه کردن: کنایه از اعتماد و توکل کردن

۷- کزین پس به کنجی نشینم چو مور که روزی نخوردند پیلان به زور

معنی: که از این پس مانند مورچه در گوشه‌ای می‌نشینم زیرا حتی فیل‌ها با قدرت خود روزی به‌دست نمی‌آورند. (**گوشه‌نشینی و توکل**)

☐ مور: نماد ضعف و ناتوانی / پیل (فیل): نماد قدرتمندی / تشبیه: من مانند مور می‌نشینم / من (درویش): مشبه، مور: مشبه‌به

۸- زَنَخدان فروبرد چندی به جَیب که بخشنده، روزی فرستد ز غیب

معنی: مدتی در گوشه‌ای نشست و تلاشی نکرد به این امید که خداوند روزیِ او را از غیب می‌فرستد. (**گوشه‌نشینی و به انتظارِ روزی نشستن**)

☐ * زَنخدان: چانه / * جَیب: گریبان، یقه / زنخدان به جیب فروبردن: کنایه از به فکر فرورفتن، [در اینجا] نشستن و کوشش نکردن / * غیب: پنهان، نهان از چشم؛ عالمی که خداوند، فرشتگان و ... در آن قرار دارند. / بخشنده: نهاد / روزی: مفعول / غیب: متمم

۹- نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست

معنی: هیچ‌کس از آشنا و غریبه غمخوارش نشدند و بسیار لاغر و ضعیف شد. (**تنهایی و ضعف و لاغری**)

☐ تیمار خوردن: غمخواری کردن، دلسوزی کردن / * چنگ: نوعی ساز که سر آن خمیده است و تارها دارد. / بیگانه، دوست: تضاد / رگ، استخوان، پوست: مراعات نظیر / دوست، پوست: جناس / تشبیه درویش به چنگ (چنگ: مشبه‌به)

۱۰- چو صبرش نماند از ضعیفی و هوش ز دیوار محرابش آمد به گوش:

معنی: وقتی به‌سبب ضعف و ناتوانی، صبر و هوشی برایش باقی نماند، از عالَم غیب این ندا به گوشش رسید: (**ضعف و بی‌هوشی**)

۱۱- برو شیر درّنده باش، ای دَغَل مَیَنداز خود را چو روباهِ شَل

معنی: ای حیله‌گر، برو مانند شیر درنده باش و تلاش کن و خود را مانند روباه شَل از کار و حرکت نینداز.(**دعوت به تلاش/پرهیز از تنبلی**)

☐ * دَغَل: ناراست، حیله‌گر / * شَل: دست و پای از کار افتاده / دغل: منادا / مـ + انداز = میانداز (درست)، میانداز (نادرست)

۱۲- چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر چه باشی چو روبه به وامانده، سیر؟

معنی: آن‌چنان تلاش کن که مانند شیر، چیزی از تو برای دیگران باقی بماند. نه اینکه مانند روباه از باقی‌ماندهٔ غذای دیگران سیر شوی. (**پرهیز از ضعف و نیازمندی**)

☐ وامانده: پس‌مانده، باقی‌مانده / مانند کردن درویش به شیر و روباه: تشبیه / تو (درویش): مشبه، شیر و روباه: مشبه‌به

۱۳- بخور تا توانی به بازوی خویش که سَعیَت بود در ترازوی خویش

معنی: تا می‌توانی از تلاش و توانایی خودت بهره‌مند شو زیرا نتیجهٔ کار و کوشش تو به خودت برمی‌گردد. (**به خود متکی بودن**)

☐ سعی در ترازوی خویش بودن: کنایه از نتیجهٔ کار و تلاش به خود برگشتن

۱۴- بگیر ای جوان، دست درویش پیر نه خود را بیفکن که دستم بگیر

معنی: ای جوان! به فقیر پیر کمک کن و خودت را به ناتوانی نزن که از دیگران کمک بخواهی. (**یاریِ ضعیفان/ پرهیز از تنبلی**)

☐ دست کسی را گرفتن: کنایه از کمک کردن / خود را افکندن: کنایه از تظاهر به ضعف و ناتوانی / پیر، جوان: تضاد / بـ + افکن = بیفکن (درست)، بیافکن (نادرست) / جوان: منادا / دست درویش پیر: مفعول / خود: مفعول

۱۵- خدا را بر آن بنده بخشایش است که خلق از وجودش در آسایش است

معنی: عفو و بخشش خداوند شامل حال آن بنده‌ای می‌شود که مردم از وجود او در آسایش و راحتی باشند. (**بخشایش خدا در گروِ خدمت به خلق**)

۱۶- کَرَم ورزد آن سر، که مغزی در اوست که دون‌همّتانند بی‌مغز و پوست

معنی: انسان دانا اهل بخشش است در حالی‌که انسان‌های پست و خسیس [که بخشنده نیستند] بی‌عقل و نادان هستند. (**بخشش، نشانهٔ دانایی/ پستی، نشانهٔ نادانی**)

☐* دون‌همّت: کوتاه‌همّت، دارای طبع پست و کوتاه‌اندیشه / مغز در سر داشتن: کنایه از دانا بودن / بی‌مغز بودن: کنایه از نادانی

۱۷- کسی نیک بیند به هر دو سرای که نیکی رساند به خلقِ خدای

معنی: کسی در دنیا و آخرت نیکی می‌بیند که به دیگران نیکی کند. (**نیکی دیدن در دو جهان، نتیجهٔ نیکی به خلق**)

☐ سرا: خانه، منزلگاه / منظور از دو سرای: دنیا و آخرت / کسی: نهاد / نیک، نیکی: مفعول

بوستان، سعدی

کارگـاه درس‌پـژوهـی

۱- معنای واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

*** معیار دوستانِ دغل روز حاجت است / قرضی به‌رسم تجربه از دوستان طلب**

معنی: معیار دوستانِ حیله‌گر، روز نیاز است. برای آزمودنشان از آنها چیزی قرض کن. (دغل: حیله‌گر، فریبکار)

*** صورتِ بی‌صورتِ بی‌حدّ غیب / ز آینهٔ دل تافت بر موسی ز جَیب**

معنی: جلوه‌ای از حقیقت بی‌منتهای الهی بر دل موسی تابید و از گریبان او می‌درخشید. (جیب: گریبان، یقه)

*** فخری که از وسیلت دون‌همّتی رسد / گر نام و ننگ داری، از آن فخر، عاردار**

معنی: افتخاری که با پستی به‌دست آید، اگر آبرو داری، آن افتخار را موجب شرمساری بدان. (دون‌همّتی: پستی و فرومایگی)

معـانی واژه‌ها

۲- برخی واژه‌ها به تنهایی نمی‌توانند خود را بشناسانند و لازم است در جمله یا زنجیرهٔ سخن قرار بگیرند؛ مثلاً معنای واژهٔ «ماه» را نمی‌توان دانست، مگر با استفاده از شیوه‌های زیر:

الف) قرار گرفتن واژه در جمله: ماه، طولانی بود. ماه، تابناک بود.

ب) توجّه به رابطه‌های معنایی (ترادف، تضاد، تضمّن و تناسب): ابر و باد و مه خورشید و فلک در کارند

اکنون برای دریافت معانی واژه‌های «دست» و «سیر» با استفاده از دو روش بالا، نمونه‌های مناسب بنویسید.

دست: الف- قرار دادن واژه در جمله: یک دست لباس نو خریدم (واحد شمارش)

دستم را روی زمین گذاشتم (عضو بدن) / از این دست کار دوست ندارم (نوع)

ب) توجه به رابطه‌های معنایی: دست و گردن (تناسب) دست و بدن (تضمن) دست و سرویس (ترادف)

سیر: الف- قرار دادن واژه در جمله: سیر را هنگام پاییز می‌کارند. (نام گیاه)

سیر مساوی ۷۵ گرم است. (واحد اندازه‌گیری وزن) سیر را غمِ گرسنه نیست. (متضاد گرسنه)

ب- توجه به رابطه‌های معنایی:

سیر و بیزار (ترادف) سیر و گرسنه (تضاد) سیر و پیاز (تناسب) سیر و گیاه (تضمن)

۳- از متن درس، دو کنایه بیابید و مفهوم آنها را بنویسید.

زنخدان در جیب فروبردن: کنایه از به فکر فرورفتن / دست کسی را گرفتن: کنایه از کمک و یاری رساندن به کسی

۴- ارکان تشبیه را در مصراع دومِ بیت دوازدهم مشخّص کنید.

چه باشی چو روبه به وامانده، سیر؟ تو (ی) در فعل باشی: مشبه / روبه: مشبه‌به / چو: ادات تشبیه / به وامانده سیر بودن: وجه‌شبه

۵- معنی و مفهوم بیت سیزدهم را به نثر روان بنویسید.

بخور تا توانی به بازوی خویش که سعیت بود در ترازوی خویش

تا می‌توانی از تلاش و دسترنج خود بهره‌مند شو؛ زیرا نتیجهٔ کار و کوشش تو به خودت برمی‌گردد. (به خود متکی بودن)

۶- درک و دریافت خود را از بیت زیر بنویسید.

یقین، مرد را دیده، بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد

یقین درویش به روزی‌رسانیِ خداوند، سبب شد که دست از تلاش بکشد و برای کسب روزی به خدا توکل کند. (بصیرت یافتن از مشاهدات و توکل)

۷- برای مفهوم هریک از سروده‌های زیر، بیتی مناسب از متن درس بیابید.

*** سحر دیدم درخت ارغوانی کشیده سر به بام خسته جانی**

به گوش ارغوان آهسته گفتم: بهارت خوش که فکر دیگرانی

معنی ابیات: سحرگاه دیدم که درخت ارغوانی خود را به بام خانهٔ ناتوان و غمگینی رسانده‌است؛ آهسته به او گفتم: آفرین بر تو که به فکر دیگران هستی.

کسی نیک بیند به هر دو سرای / که نیکی رساند به خلقِ خدای (سفارش به نیکی کردن و خیررسانی به خلق)

*** هرکه نان از عمل خویش خورد منّت حاتم طایی نبرد**

بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش (به خود متکی بودن در کار و زندگی و نفی تنبلی)

۸- دربارهٔ ارتباط معنایی متن درس و مَثَل «از تو حرکت، از خدا برکت» توضیح دهید.

در هر دو بر این مفهوم تأکید شده‌است که خداوند روزی‌دهنده است؛ البته لازمهٔ کسب روزی این است که انسان از خود تلاش و حرکتی نشان دهد تا خداوند هم به کار او خیر و برکت عطا نماید.

****

گنج حکمت **همت**

موری را دیدند که به زورمندی کمر بسته و ملخی را ده برابرِ خود برداشته. به تعجب گفتند: «این مور را ببینید که [بار] به این گرانی چون می‌کشد؟»

معنی: مورچه‌ای را دیدند که آمادهٔ قدرت‌نمایی شده و ملخی را که ده برابرِ خود وزن داشت، برداشته بود. با تعجب گفتند: این مورچه را ببینید که بار به این سنگینی را چگونه می‌برد؟

☐ کمربستن: کنایه از آماده شدن برای انجام کار / گرانی: سنگینی

✶ مور چون این بشنید، بخندید و گفت: «مردان، بار را به نیروی همّت و بازوی حمیّت کشند، نه به قوّت تن.»

معنی: مورچه وقتی این سخن را شنید، خندید و گفت: انسان‌های بزرگ، بار را با قدرت اراده و نیروی جوانمردی خود حمل می‌کنند نه با قدرت بدنی. (بلندیِ همّت و مردانگی)

☐ * حمیّت: غیرت، جوانمردی، مردانگی

مفهوم حکایت: برتری اراده و غیرت بر نیروی جسمانی

بهارستان، جامی

سؤالات امتحـانـی درس نیکی

۱- معنی هریک از واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

الف) در این بود درویش شوریده‌رنگ　　ب) که روزی‌رسان قوت روزش بداد

ج) زَنَخدان فروبرد چندی به جَیب　　د) فروماند در لطف و صنع خدای

۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) ز دیوار (محرابش / مهرابش) آمد به گوش　　ب) نه خود را (بیافکن / بیفکن) که دستم بگیر

ج) برو شیر درّنده باش، ای (دَقَل / دَغَل)　　د) (میندار / میانداز) خود را چو روباهِ شَل

۳- رابطهٔ معنایی واژه‌های زیر را بنویسید. (ترادف، تضاد، تضمن، تناسب)

الف) جنگ و صلح　　ب) مهر و محبت　　ج) میز و صندلی　　د) پرنده و گنجشک

۴- نقش دستوری واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

الف) شغال نگون‌بخت را شیر خورد　　ب) که روزی نخوردند پیلان به زور

۵- کاربرد آرایهٔ داده‌شده را در ابیات زیر نشان دهید.

الف) برو شیر درّنده باش، ای دَغَل　　مَیَنداز خود را چو روباهِ شَل　(تشبیه)

ب) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست　　چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست　(مراعات نظیر)

۶- در هریک از مصراع‌های زیر یک کنایه بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

الف) یکی روبهی دید بی‌دست‌وپای　　ب) بگیر ای جوان، دست درویش پیر

۷- در بیت «دگر روز باز اتفاق اوفتاد / که روزی‌رسان قوت روزش بداد» مقصود از «روزی‌رسان» کیست؟

۸- در بیت «کسی نیک بیند به هر دو سرای / که نیکی رساند به خلقِ خدای» منظور از «دو سرای» چیست؟

پاسخ

۱- الف) شوریده‌رنگ: آشفته‌حال　ب) قُوت: رزق روزانه، خوراک، غذا　ج) زَنخدان: چانه　د) فروماندن: متحیر شدن

۲- الف) املای محراب درست است. / محراب (قبله): **هم‌آوا** با مهراب (نام شخص)　/　ب) املای بیفکن درست است: بـ + افکن = بیفکن /

ج) املای دغل درست است.　/　د) املای میندار درست است: مـ + انداز = میندار

۳- الف) جنگ و صلح : تضاد　ب) مهر و محبت: ترادف　ج) میز و صندلی: تناسب　د) پرنده و گنجشک: تضمن

۴ – شکل مرتب‌شدهٔ گزینهٔ الف: شیر، شغالِ نگون‌بخت را خورد.

الف) شیر: نهاد　/　شغال نگون‌بخت: مفعول　ب) روزی: مفعول / پیلان: نهاد

۵- الف) تشبیه: مانند کردن به شیر درنده و روباه شل　ب) رگ، استخوان، پوست: مراعات نظیر

۶- الف) بی‌دست و پای: کنایه از ضعیف و ناتوان　/　ب) دست کسی را گرفتن: کنایه از کمک کردن

۷- خداوند

۸- دنیا و آخرت

آزمون نوبت اول ۱۰ نمره — درس ۱ و ۳ و ۵ و ۷

معنـی واژه (۱ نمره)

۱- معنای واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید. (۱)

الف) برو شیر درنده باش ای دغل ب) در جبههٔ بیرون، شجاعت کارسازتر است و در این یک، درایت.

ج) در چاره‌گری زبان کشیدند. د) تحفهٔ برخورد فرهنگ شرق با غرب است.

املای واژه (۱ نمره)

۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۰/۵)

الف) سربازان را پیش از آنکه حکم حاکمان و (خوان‌ها / خان‌ها) در این مکان گرد آورده باشند.

ب) هر عصب و فکر به منبع (بی‌شاعبه / بی‌شائبه) ایمان وصل بود.

۳- در گروه کلمات زیر، املای دو واژه نادرست است؛ درست آن‌ها را بنویسید. (۰/۵)

بر فراز تپه – عوارظ مرگ – غایت و نهایت – رمق و توان– التهاب و اضطراب – به اهتزاز درآمدن – خفت و خاری – لطایف غزل

دستـور (۱/۵ نمره)

۴- در هریک از مصراع‌های زیر، نقش دستوری واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید. (۰/۵)

الف) مینداز خود را چو روباه شل ب) اگر لطفش قرین حال گردد

۵- در کدام گزینه، واژهٔ «مهندس» به‌عنوان «شاخص» به‌کار رفته‌است؟ (۰/۲۵)

الف) مهندس ساختمان را دیدم. ب) مهندس جمالی را دیدم.

۶- در گروه اسمی «بلندترین کوه»، نوع وابستهٔ پیشین را بنویسید. (۰/۲۵)

۷- رابطهٔ معنایی (ترادف و تضاد) هریک از واژه‌های زیر را بنویسید. (۰/۵)

الف) اقبال و ادبار ب) فقر و تنگدستی

آرایـه‌های ادبـی (۱/۵ نمره)

۸- آرایهٔ ادبی مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۰/۵)

الف) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست / چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست (تضاد / حسن تعلیل)

ب) هرگز وجود حاضرِ غایب شنیده‌ای؟ / من در میان جمع و دلم جای دیگر است (متناقض‌نما / تشبیه)

ادامـهٔ سؤالات در صفحـهٔ بعـد

پاسخ

۱- الف) دغل: ناراست، حیله‌گر ب) درایت: آگاهی، دانش، بینش ج) چاره‌گری: تدبیر، مصلحت د) تحفه: هدیه، ارمغان

۲- الف) خان‌ها ب) بی‌شائبه **۳-** شکل درست: عوارض- خواری **۴-** الف) خود: مفعول ب) قرین: مسند

۵- ب **۶-** بلندترین: صفت عالی **۷-** الف) تضاد ب) ترادف

۸- الف) تضاد: بیگانه و دوست ب) متناقض‌نما (انسانی که حاضر است نمی‌تواند غایب باشد چون این دو صفت، متناقض‌اند یعنی جمع شدن آن‌ها ناممکن است.

آزمون نوبت دوم ۱۰ نمره

معنـی واژه (۱ نمره)

۱- معنی واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید. (۱ نمره)

الف) چون موسم حج رسید، برخاست ب) مرا قضای آسمانی در این ورطه کشید.

ج) و شکر کن به وقت رَستن از رنج د) هم آنگه یکایک ز درگاه شاه

املای واژه (۱ نمره)

۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۰/۵)

الف) نیروی دریایی (عظیمی / عزیمی) ترتیب دادند ب) سِزد که جفاهای ما (درگزاری / درگذاری)

۳- در گروه کلمات زیر، املای دو واژه نادرست است. درست آن‌ها را بنویسید. (۰/۵)

عکس ریاحین – برحَسَب مسلحت – مرهم عاشق – ذبونی ضحاک – مُمِدّ حیات – انعطاف جادوگرانه

دستـور (۱/۵ نمره)

۴-ترکیب‌های وصفی و اضافی را مشخص کنید. (۰/۵)

الف) سلاح‌های پیشرفته ب) گل لاله

۵- زمان و نوع فعل‌های مشخص‌شده را بنویسید. (۰/۵)

الف) بدین دست و پای از کجا می‌خورَد؟ ب) گفتند یافت می‌نشود، جُسته‌ایم ما

۶- از مصدر «نوشتن» موارد خواسته‌شده را بنویسید. (۰/۵)

الف) صفت لیاقت ب) صفت فاعلی

۷- واژهٔ مشخص‌شده در بیت زیر، در گذر زمان مشمول کدام‌یک از وضعیت‌های چهارگانه شده‌است؟ (۰/۵)

سعدی از جان می‌خورد **سوگند** و می‌گوید به دل وعده‌هایش را وفا هرگز نبودی کاشکی

ادامـهٔ سؤالات در صفحـهٔ بعـد

پاسخ

۱- الف) زمان، هنگام ب) مهلکه، خطر و دشواری ج) نجات یافتن، رها شدن د) ناگهان

۲- الف) عظیمی ب) درگذاری ۳- مصلحت – زبونی ۴- الف) وصفی ب) اضافی

۵- الف) مضارع اخباری ب) ماضی نقلی ۶- الف) نوشتنی ب) نویسنده

۷- با از دست دادن معنای پیشین و پذیرفتن معنای جدید، به دوران بعد منتقل شده‌است. (سوگند، معنای قدیم: گوگرد / معنای جدید: قسم)

برای تهیـهٔ نسخـهٔ کامـل جـزوه

با شماره ۱۷۰۷ ـ ۱۷۸ ـ ۰۹۱۱ تماس بگیرید.

@valimasoudi44

منابع و مآخذ

۱) **انسانم آرزوست؛ برگزیدهٔ غزلیات مولانا**، دکتر بهاءالدین خرمشاهی، انتشارات نگاه، چاپ اول، ۱۳۸۶

۲) **بوستان سعدی (سعدی نامه)**، غلامحسین یوسفی، انتشارات خوارزمی، چاپ اول، ۱۳۵۹

۳) **راهنمای معلم فارسی و نگارش (۲)**، دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری ، چاپ اول، ۱۳۹۶

۴) **فارسی یازدهم (سیر تا پیاز)**، نعمت‌الله بوالحسنی، دکتر سید علی مرتضوی، خدایار قربانی، مرتضی بوالحسنی، انتشارات گـــاج، چاپ بیست و نهم،۱۴۰۲

۵) **فارسی یازدهم**، حمید طالب‌تبار، انتشارات مبتکران- پیشروان، چاپ هفدهم، ۱۳۹۹

۶) **فارسی یازدهم**، فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش، جواد امیرسالاری، انتشارات نگاه نو، چاپ ششم، ۱۴۰۲

۷) **ماجراهای من و درسام، فارسی (۲) پایهٔ یازدهم**، مجتبی احمدوند، انتشارات خیلی سبز، چاپ سی‌وششم، ۱۴۰۲

۸) **گزیدهٔ غزلیات شمس**، دکتر سیروس شمیسا، نشر قطره، ویرایش سوم، ۱۳۸۵

۹) **گزیدهٔ غزلیات شمس**، مولانا جلال‌الدین بلخی، دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی، انتشارات امیر کبیر، چاپ بیست‌وچهارم، ۱۳۹۳

۱۰) **گلستان سعدی**، دکتر حسن انوری، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ اول، ۱۳۸۷

۱۱) **گلستان سعدی**، تصحیح و توضیح دکتر غلامحسین یوسفی، انتشارات خوارزمی، چاپ اول، ۱۳۶۸

۱۲) **نامهٔ باستان**، جلد۱، دکتر میرجلال الدین کزازی، انتشارات سمت، چاپ هفتم، ۱۳۹۲

فارسی دوازدهم ۳

رشته‌های ریاضی-تجربی-انسانی-معارف

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن‌پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن‌پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی به‌صورت درس‌به‌درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی دوازدهم ۳

شاخهٔ فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس‌پژوهی
- معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به‌صورت درس‌به‌درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی یازدهم ۲

رشته‌های ریاضی-تجربی-انسانی-معارف

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن‌پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن‌پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی به‌صورت درس‌به‌درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی یازدهم ۲

شاخهٔ فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس‌پژوهی
- معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به‌صورت درس‌به‌درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی دهم ۱

رشته‌های ریاضی-تجربی-انسانی-معارف

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن‌پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن‌پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی به‌صورت درس‌به‌درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی دهم ۱

شاخهٔ فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید ۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به‌صورت درس‌به‌درس و سطربه‌سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس‌پژوهی
- معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به‌صورت درس‌به‌درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

valimasoudi44 | www.valimasoudi.ir